

ja, die strofen kon een ervaren en scherpzinnig historicus als Geyl schrijven¹, maar die wet van de oorlog was de meesten onbekend. Zij snakten naar de bevrijding; dat beheerste hun denken. Er was de officiële Brits-Amerikaans-Russische mededeling (11 juni) over het accoord dat inzake het Tweede Front in '42 bereikt zou zijn; er waren de eerste nummers van een nieuw Nederlands informatief maandblad, *De Wervelwind*, dat door de lucht verspreid werd² en waarin men als mededeling 'van bevoegde zijde' lezen kon:

'Indien . . . invasie-operaties op til zijn, zal het Nederlandse volk tijdig worden ingelicht en wel door middel van *alle* Engelse radiostations . . .

Een z.g. 'bijltesdag' moet tot elke prijs worden *voorkomen*. Onbevoegde individuele en collectieve gewelddaden zijn strafbaar.

Er zullen in *Nederlag* mensen aanwezig zijn, die namens onze Koningin hier voorlopig het *gezag* zullen uitoefenen. De daartoe aan te wijzen personen en instanties zullen via *alle* radiozenders door onze Regering *tijdig* worden bekendgemaakt'³ -

wie dit alles in mei of juni had gelezen, had wel moeten aannemen dat zo concrete mededelingen op een spoedige bevrijding wezen! Zeker, in juni waren de Britten in Noord-Afrika tot dicht bij de Nijldelta teruggedreven en kort nadien begonnen de Duitsers aan het Oostelijk front snel op te rukken in de richting van de Wolga en de Kaukasus, maar dat laatste feit maakte het, zo zag men het, eigenlijk dubbel onbegrijpelijk dat in West-Europa door de Geallieerden niets van belang ondernomen werd. In juli werd door velen smalend op de Engelsen afgegeven: die deden weer niets! 'Stik in je clandestiene spek en verdwijn', voegde van Randwijk in *Vrij Nederland* 'al die kortademige, zelf niets riskerende en mopperende toeschouwers en kouwegrond-strategen' toe: men moest enig geduld hebben.⁴ Véél geduld was niet eens nodig, want, zo schreef *Vrij Nederland* medio augustus: 'Het laatste bedrijf in deze oorlog laat naar onze mening geen jaren en zelfs geen maanden op zich wachten'⁵ - weken dus. Gereserveerder uitte zich in diezelfde tijd *Het Parool*: de 'grote aanval' zou 'straks of misschien op een verder verwijderd tijdstip' komen⁶; in hetzelfde nummer werd evenwel gemeld dat er al 'parachutisten' uit Engeland bezig waren, af en toe in Nederland te landen.⁷ In september uitte *Slaet op den Trommele* zich pessimistischer; het liberale

¹ P. Geyl: *O vrijheid. Sonnetten* (1945), p. 81. ² Het eerste nummer werd in april 1942 verspreid. ³ *De Wervelwind*, I, 2 (mei 1942), p. 4. ⁴ *Vrij Nederland*, II, 17 (23 juli 1942), p. 3. ⁵ A.v., III, 1 (19 aug. 1942), p. 3. ⁶ *Het Parool*, 42 (21 aug. 1942), p. 2. ⁷ A.v., p. 3.